

tem denaru drugokrat govoril. Naših zgodovinskih družb naloga bi najpervlje bila skerbeti, da bi take reči dobile in ohranile, — al one se rajši kavsajo in prepirajo, ko pa da bi skerbele za pospeševanje starinoslovja.

O Vodnikovem spomeniku.

Govorilo se je že mnogo o tej stvari. Častiti gospod Matija Majar želi, naj bi se novci porabili za darila takim učencem naših gimnazij, kateri se slovenskih narečij najmarljiviše učé. Ali vprašati bi kdo utegnil: kateri gimnazij pa je naš? Ali je ljubljanski, ali mariborški ali celjski, ali celjovski, ali novomeški, goriški ali teržaški, kajti množina učencov na vseh gimnazijah je Slovincov? Gimnazij pa je tisti najbolj naš, kateri se z našo slovensko rečjó najbolj pečá. Kdo bi se tedaj derznil soditi, kterege gimnazija učenci so vredniši daril? Vsi imajo enako pravico, ker vsi so Slovenci, pa tudi iz štajarskih, teržaških in mnogih drugih dvajsete in zlatov se je narastel tisti lepi kupček, kterege zovemo: tisoč! Ako bi se delalo po željah gosp. Majarjevih, Ljubljancani gotovo pravdo zgubimo, ker, akoravno je naš gimnazij nemoč obdarovan s slovenskimi učniki, vendar ni čuti, da bi se staroslovenščina tukaj razlagala, — a kamo li ina narečja slavenska! — Pa naj misli gospod Majar, kateri gimnazij že hoče, da je naš, je vendar še družih težav dovolj. Opomnim le tega, da je mnogo učencov, ki ne slové ravno po šolah, pa vendar, kar slovenščino zadeva, zbašejo marsikterege v koš, ki je vsako leto z velicimi pismenki v periohah tiskan. Dvomim, da bi se vedno pri tej sodbi pravica godila.

Kar pa zadeva kamenite in železne „možiceljne“, tudi ne morem biti enacih misel z gosp. Majarjem. Saj so tudi drugi narodi stavili in še stavijo svojim slavnim možem enake spomenike, pa ni jim še noben očital te potrate. Nekak čaroben duh veje okol tacega spomenika, zbuja se visoke in nježne misli v obraženem človeku, ki stoji pred podobo slavnega moža, in „онu уѣуме, камење ќе повикаму.“

Častitemu gosp. Pregel-nu bi djal, da se nam ne spodobi visokemu škofijstvu nalagati poslov, ker ono ima mnogo in važniših reči preskerbovati, kakor po šolah popraševati, kateri zmed učencov je najterdniši v slovenščini. Tak štipendij bi bil tudi kaj reven, in ni prav lahko previditi koristi.

Še mnogo bi se dalo o vsem tem pisati, pa naj povem svoje misli.

Ako hočejo gospodje po vsi sili duševne obresti imeti od teh novcov, naj se razpiše vsako leto ali vsako drugo leto premija za najboljšo izvorno igro, povest, novelo itd. Le po tem načinu je gotovo, da slovensko slovstvo obogati, pa tudi gotovo bo vsak pot le tisti dobil darilo, kateri ga je vreden, in noben nima prednosti, ne Kranjec, ne Štajarc, ne Korošec, ne Primorec. Da bi se mogla odbrati komisija estetično omikanih mož, ki bi dela pisavcov presojevali, je gotovo, kakor tudi, da se jih bo vsak pot več poskusilo, zlate in čast dobiti. Vendar mislim, da perve misli, Vodniku soho (štatu) postaviti, ne smemo prehitro goniti od praga.

Ker „Novicam“ ne ostaja nikdar praznega prostora, sem naznanil le kratko svoje misli. Ljubo mi je vedno, ako me kdo moje zmote prepriča. *)

Josip Novak.

Odgovor.

Gospod Cegnar je unidan v „Glasniku“ zoper naš dostavek zastran kritike veliko pisal; mi bomo na to le malo odgovorili, ker v prazne pravde se spušati nas ni volja, pa nam tudi časa manjka. Tudi nam je častiti gosp. Cegnar sam tako zljajšal odgovor, da nam skor ni družega reči kot: beríte naš dostavek h gosp. Hicingerjevemu spisu v 37. listu „Novic“, in pa gospod Cegnarje v v „Glasniku“ in sodite sami!

Pervič. Ni res, da bi se bili v onem sestavku zoperstavliali zoper kritiko v obče; rekli smo, da hočemo kritiko, — al trezno, umno, prijazno, ki bolj spodbuja in vabi kakor sovraži in odganja. Ustavljamo se le ostri (rauh) in zanikavni (negirender) kritiki, ker taka kritika nima nikjer in nikoli prave pravice, toliko manj pa je primerna mali peščici naših pisateljev. Resno tedaj protestiramo zoper to, da se nam naše dobro prevdarjene in točno izgovorjene besede obračajo narobe. Le pošteno!

Drugič. Nauk, ki nam ga gospod C. o kritiki namerja, ko pravi: „Vidim, da moram povedati, da kritika ne obsega le „gramatike“ in „germanizmov“, to je le obleka itd.“ — smo ga mi že pred njim dali rekši: „Dokler kritikarji naši ne bojo nič družega vedili kakor le gramatiko gosti in pa germanizme grajati ali k večjemu le „per Bausch und Bogen“ kaj psovati, kar ni po njih godu itd.“ — Prosimo tedaj, da naša reč ostane nam. Le pošteno!

Tretjič. Naše, pa ne gosp. Cegnarjeve so besede, „da se je sukala dozdanja naša kritika zgoli ob čerki in gramatiki itd.“, ker mi smo že pred njim rekli: „Čemu tedaj v eno mer le abecedo gosti in gramatiko.“ Terjamo tedaj, da naše nam ostane. Le pošteno!

Četrtič. Odkritoserčna umna kritika, to je kritika ljubeznjiva mati brez strastnih namer, je hvala Bogu! pri nas vsigdar bila. Tako je Cojz pretresal Vodnikove pesme, — tako je Čop pretresal Prešernove pervence, — tako je gospod Navratil razlagal glagole in tako je gosp. Šolar razglasil svoje mnenje zoper to, — tako je gospod Robida pretresel gospod Zalokarjevo „Umno kmetovanje“, tako je presojeval gosp. Rajč gosp. Miklošičeve „berila“ in pa naše, — tako sta gosp. Hicinger in Poženčan pretresla nektere spise Terstenjakove in gosp. Terstenjak njune, — tako smo mi izustili svoje mnenje o bukvah, ki jih izdaja družtvo sv. Mohora itd. itd. Tako je bilo v „Novicah“, tako v „Slovenii“ in marsikterem drugem slovenskem časniku. — Vse to poterjuje naše besede, da „brez kritike (pa prave in umne, našim okoljšinam primerne) nikoli nismo bili.“

Petič. Dokler bo naše slovstvo pogrešalo še sto in sto potrebnih knjig, ne moremo z gosp. C. ukati nad „ne tako malo pešico“ slovenskih pisateljev. Če se on ponaša nad tem, da napišemo leto in dan kakih 120 časnikarskih pól! zadovoljnemu rojaku nočemo greniti njegovega veselja, nam pa mora tudi to dovoliti, da posamnih časnikarskih povestic, pesmic in kaj družega takega drobiža še ne moremo imenovati bogatega slovstva. Mi štejemo pisatelje le po večjih ali samostojnih delih, ker teh nam je potreba kot ribi vode.

Šestič. Popolnoma novica nam je, da bi utegnili Slovenci že Lesinga II. imeti; saj tako bi se gosp. C. besede („ako ga že nimamo“) utegnile razložiti. Da bi mati Slava ne mogla vdrugič roditi Lesinga, nikakor ne dvomimo, saj je tudi nemški Lesing bil naš Lešnik iz slovanske kervi, kar pričuje njegova domovina Kamenec v zgornjih Lužicah in njegovo ime, ki se

spominek in smo vzeli radi tudi pričujoči sestavek in vzamemo vsakega radi, ki pretresa to „offene Frage“, ker vredništvo „Novic“ ni o tej zadevi nič družega kakor eden izmed darovavcov in pa nabiravec darov. Vred.

*) Če smo gospod dr. Toman-ov prvi poziv prav razumeli, je zahteval le spominek tiste verste, kteremu pri nas pravimo „znamenje“ in v ta namen so se darovali darovi. Tega namena (tako saj mi mislimo) ne smemo prezreti. Od druge strani pa je tudi prevdariti: ali z enim tisočem tudi moremo visocega namena vreden spominek iz kamna ali brona napraviti? Iz gotovih skušinj vemo, da ne. In zatega voljo nismo mogli „ad acta“ djati onih dveh nasvetov, ki zahtevajo duševni

je kadaj gotovo Lešnik zvalo. Al sedaj še za nobenega slovenskega Lešnika ne vemo, ker od njegovih del še ni nikjer ne duha ne sluha, čeravno si kdo morebiti že domišluje, da Lesing je pri njem v šolo hodil! Za Božjo voljo le pametno, da se nam svet ne bo smejal in nas ne bo po pravici kdo dražil z — lešniki!

Gospod C. pravi, da „na mladih stoji svet.“ Ker je tu sploh le govorjenje od slovstva slovenskega, smemo misliti, da gosp. C. meni, da na mladih stoji slovensko slovstvo. Ker smo mi tako daleč od starosti kakor je gospod C. od mladosti, tedaj se nobenemu med nama ne more očitati enostranost. Zatega voljo ne bo ne njemu ne nam odgovor težak, ako vprašamo: ali je velika večina pisateljev naših, ki jih čislamo po doveršenih delih svoje pervake, iz verste mladenčev ali pa iz verste možakov? Ne! da bi iz serca ne spoštovali nadepolnih pa oskromnih mladenčev, in z veseljem rečemo, da so nam v slavo res knjige nekterih mladih rojakov, al sila sila malo jih je, večina drugih naših slovstvenih del izvira od mož, ki so že prestopili tako imenovane „leta mladosti.“ Tako je in ne drugač. Kdor ne verjame, naj šteje knjige naše in po tem naj po rojstnem listu njih pisateljev praša. Da je nekteri mladenec, ki je par pól v kak časnik že spisal, „v svojo slavo tako zamaknjen, da res misli, da mu ga ni verstnika pod solncem“, nas uči skušnja, — al ravno trezna kritika se ne sme zamakniti s takimi „zamaknjenci“, in to je že včasih zadosti, da se vleže ošabna krí. Tudi nas skušnja uči, da so nekterega „mladenča“ že povzdigovali kot slovenskega korifeja, kateri pa kot „mož“ ne zine nobene več. „Afflavit — et dissipati sunt.“ Da Bogme! na takih ne stoji svet, je menda preočitno. Za to le trezno! le trezno! Slovstvo vsakega naroda se ceni le po knjigah, ne pa po jalovem hrupu. Na beli dan naj stopi, kdor kaj „v omari“ ima; če res kaj veljá, se mu bo že splačalo.

H koncu le še to: Čemu le hrup po kritiki? Začnite jo, kakor vam je drago; saj vam je nobeden ne brani. Kdor od kake reči le samo govori, pa se je nikoli ne loti, — kako se pravi takemu? —

Toliko smo bili prisiljeni, odgovoriti na gospod C. spis, da overžemo krive zasege in branimo sebi svoje.*) Kar nam je gosp. Hicinger poslal o svoji zadevi, nam je za danes prepozno došlo; bomo tedaj natisnili drugo pot. Vredništvo.

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

LX.

Ko sem bil že velik del mesta ogledal in osodo starodavne Aleksandrije nekoliko premislil, se snidem spet s tovarši, in kar nas je bilo duhovnih, se podamo sedaj v frančiškanski samostan, kjer nas priljudni in postrežljivi pater Peter, rojen Tirolec, prijazno sprejme in kmali k častitljivemu škofu, apostoljskemu namestniku za egiptovsko okrajno, pelje, da so nam dovolili, v Egiptu sveto mašo brati. Visoko častitljivi škof so prav prijazen in ponižen frančiškan, škof in partibus marokanskega mesta „Fez“, in serčno radi so nam prošnjo dovolili.

Potem najmemo kočije in se peljemo ogledovat sloveči „Pompejev steber“, ki stoji zunaj mesta na nekem veršiču pri mareotiškem jezeru. S tem stebrom je čudna reč. Starodavno zročilo ga imenuje od nekdej „Pompejev steber“,

mnogi učeni zgodovinarji in starinoslovci pa terdijo, da je bil Vespazijanu v čast napravljen, in nekteri še celó dokazujejo, da ga je dal deželni poglavar Posidi caru Dioklecijanu na čast tu postaviti. Te misli je tudi pater Peter, ki egiptovske starine marljivo preiskuje, in si tudi z naravoslovjem prav koristno čas krati. Ker pa starodavnemu zročilu rad ne ugovarja, méni in pravi, da omenjeni steber je spervega Juli Cezar omislil, in na nekem drugem kraji pri morji, kjer je bil Pompeju na čast in v spomin tempelj sozidal, postaviti dal, in da Posidi ga je od tam le prenesel in Dioklecijanu posvetil.

Pa pustiva te preiskave, saj nimajo nobene važnosti ne za Te ne za me.

Krasni „Pompejev steber“ — brez podnožja in naveršja ali kapitela en sam, toliko da ne 90 čevljev dolg kos lepega rudečkastega jederčnika ali granita — stoji, kakor sem že opomnil, zunaj sedanjega mesta med lepo cesto in mareotiškim jezerom. S podnožjem in naveršjem vred pa je čez 100 čevljev visok — pač krasen spominek, naj si je bil že Pompeju ali Vespazijanu ali Dioklecijanu postavljen.

Na bregu jezera je pod stebrom precej velika vas egiptovskih Arabčanov, pa vse pohištva so le revne nizke kočee, in nič boljše ko pri nas hlevi za živino. Prav milo se mi je storilo, ko sem vidil toliko revščine poleg bogatega mesta.

Mareotiško jezero, ki mu sedaj Birket-Mariut pravijo, in ki ga le neka zemeljska ožina od morja sebi, je precej veliko. Na dolgost meri 7 ur, na širokost pa nekoliko čez 3 ure. Nekdaj pa je utegnilo še veliko večje biti, ker Strabon piše, da je 300 stadij dolgo, in 150 stadij široko, pa se je menda usušilo. V starodavnih časih so ga vezali globoki prekopi ali vodotoki z Nilom, z meriškim jezerom nad slovečim mestom Menfi, in s sredzemeljskim morjem; sedaj pa je večidel le plitvo, in Mehmed-Ali je bil že nek sklenil, ga zasuti, osušiti in v rodovitno koristno polje spremeniti.

Od Pompejevega stebra se peljemo deleč okrog memo lepih pristav bogate aleksandrijske gospode in dospemo na drugi strani spet v mesto h „Kleopatrina igli.“ Je pa igla ta krasen, s hieroglifi lepo opisan, 60 čevljev visok obelisk — tudi en sam kos lepega rudečkastega jederčnika — na nizkem podnožji poleg morja. Pater Peter si je čversto prizadeval, me s starodavnimi hieroglifi saj nekoliko soznaniti, pa ni šlo. — Pri Kleopatrina igli leži drug enak obelisk podert na tleh.

Pompejev steber in Kleopatrina igla sta edina spominka iz nekdanjih časov v aleksandrijskem mestu, in družega ne najdeš ne v Aleksandrii ne v mestni okolici deleč okrog, zakaj zginila je kakor lahka redka megla vsa nekdanja krasnost slavnega mesta.

Med tem se je jelo mračiti, in lep in vesel dan nam je bil pretokel. Lloydovo opravništvo v Aleksandrii nam je bilo že zjutrej naznanilo, da dokler pošta iz Indije ne pride, ne bomo mogli nazaj v Evropo. Zato sklenemo zvečer, precej naslednji dan dalje v Kairo potovati, dasiravno smo imeli v Aleksandrii še marsikaj ogledovati. Nikakor Ti ne morem dopovedati, kako jako me je veselilo, da sem imel tudi še Egipt ali veličansko planjavo viditi, ki jo krasni Nil namaka in obogatuje — Egipt, pravim, ker prav za prav Egipt družega ni ko veličanska Nilova planjava; zakaj kamor Nilova voda o razlivu ne sega, je vsa prazna gola puščava. Nil pa, za Nigrom največja reka v Afriki, ne izvira v Egiptu, ampak deleč deleč proti jugu na mesečnih gorah, in teče od juga proti severju po raznih še malo znanih okrajnah kakih 3000 milj deleč v sredzemeljsko morje. Še le pri nekdanjem mestu Siene doseže po nekoliko bolj slovečih ko zanimivih slapih Egipt, in tu začne namakovti in ploditi lepo široko dolino, ki se vleče med grozovito pešeno puščavo in strašnimi skalovitimi gorami

*) Z nazočim spisom, prosimo, naj si razjasni svoje napačne misli tudi gospod vrednik „Neven-a“, kateri v svoji opazki očitno kaže, da mu ni znano, kar so „Novice“ v svojih 16. tečajih že o jeziku slovenskem pisale, in da našega dostavka v 37. listu ali ni bral ali ne razumel, sicer bi bil gotovo upustil tiste tirade. Vred.